

ТУСПАХ

НĂРЛАТ РАЙОНĖН ОБЩЕСТВĂПА ПОЛИТИКА ХАÇАÇĖ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА НУРЛАТСКОГО РАЙОНА

Хаçат 1931 çулхи июлĕн
9-мĕшĕнче тухма пуçланă.

№11
(4580)

1998 çулхи январь (кăрлаç)
уйăхĕн 30-мĕшĕ, эрнекуп

Палăртнă
хаçпа.

Нăрлатăн - хăйĕн гербе

Эпир хаçатăн иртнĕ номерĕсенчен пĕринче Нăрлат хулин гербне тăвассипе конкурĕс ирттерессе çинчен пĕлтернĕчĕ. Çак конкурĕс 20 ытла çын хутшăнчĕ тата кашни хăйĕн вариантне сĕнчĕ.

"Нăрлатнефть" НГДУн художникĕсем уйрăмах пысăк активлăх кăтартрĕç. 53-мĕш СМУри А.В.Чеплаковăн еçĕ те тимлĕхе тивĕçлĕ. Хулари школсенче вĕренекенсем те аяккинче юлмарĕç. Çапах та комисси районти культура сурçĕн художникĕн В.Н.Гавритухинăн тата Зузевăри нефть промыслинчи В.В.Сидоровăн еçĕсене тивĕçлипех пĕрремĕш вырăна тăратнă. Хула гербĕнче ытларах вĕсен укерчĕкĕсемпе усă курнă. Вĕсене район администрацийĕн парнисене парĕç, унсăр пуçне, Сыранçи Чаллăри художниксем те хăйсен тўрлетĕвĕсене кĕртнĕ. Хула кунĕнче Сыранçи Чаллă администрацийĕн пуçлăхĕ Р.З.Алтынбаев хатĕр герба илсе килсе, апа район администрацийĕн пуçлăхне Ф.С.Сибатуллинă панă. Çак укерчĕкре эпир хула гербне куратăр.

Район хыпарĕсем

Пенсисем цифрасемпе

1997 çулхи январь-декабрь уйăхĕсенче пенси илекенсене тата ачисемшĕн пособи сем илекен еçлемен хĕрарăмсене тўленĕ укçа-тенкĕ 59 миллиард та 165 миллион та 422 пин те 700 тенкĕ шутланнă.

Унсăр пуçне вырăнсенче пенси шучĕпе илнĕ продукци - тырран, жоман, ашан тата ыттин хаçĕ - 264 миллион тенкĕ ытла. Коммуналлă услугăсемшĕн тўлемелли жетонсене 2 миллиард тенкĕ те 250 миллион тенкĕлĕх, апатçимĕç чекĕсене 1 миллиард та 384 миллион тенкĕлĕх панă.

Хăйсен сывлăхне тўлевсĕр сипленĕ

1997 çулта район администрацийĕн социаллă тивĕçтерў пайĕнче илнĕ путевкăсемпе республикăри сывлăх сиплевĕн учрежденийĕсенче районта пурăнакан 70 пенсионер каннă. Аслă Отечественнăй вăрçа хутшăннисем, инвалидсем, вăрçара вилнисен çемйисем, тылра вай хунисем, еç ветеранĕсем, "чернобылецсем" Павлă çывăхĕнчи "Березка", Сыранçи Чаллă çумĕнчи "Жемчужина" тата "Казанский" санаторисенче

сипленнĕ тата каннă. Январь уйăхĕнче районта пурăнакан тата 20 çын тўлевсĕр путевкăсем илнĕ. Паха апат, сиплев ваннисем, массаж, физиотерапи процедурисем, медицина тата паха-кан персонал тимлĕ пулни вĕсене питĕ килĕшнĕ.

Путевкăсене района Тутарстан Республикин социаллă тивĕçтерў Министерстви уйăрса панă. Вĕсенчен кашни 3 миллион яхăн тăраты (1997 çулхи хаçемпе). Ку укçана, паллах, пенсионер çеç мар, еçлекен хăшпĕр çемье те тўрех пуçтараймаç.

Инвалидсене валли кўмесем тата "Ока"

Çын вырăн çинчен хăй тĕллĕн тăраймаç, сўреймест пулсан, апа кăшт кăна пулăшнăшан та вăл питĕ савăнат. Çамрăк хĕрарăмпа, 1 ушкăнри инвалидпа та çапла пулса тухнă. Пысăк инкеке пула вăл сусăрланса юлнă. Администрацин социаллă тивĕçтерў пайĕнчен апа инвалидсен кресло-кўмине илсе пырсан, вăл питĕ хĕпĕртенĕ... Халь вăл хăйне çĕнĕрен суралнă пекех туят: кăмăлĕ те лайăх, суртра хăй тĕллĕн сўреме пултараç, кĕпе-йĕм якатат, килти ытти вак-тĕвек еçсене пурнăçлат.

Ку кресло-кўме района уйăрса панă таваттăшĕнчен пĕри. Иккĕмĕшне ситес çывăх вăхăтра

инвалид-пенсионеркăна парĕç, юлнисем те хăйсен хуçисене тунĕç.

Нумаях пулмаçть "Ока" автомашинăн çăра усине хуларă пурăнакан тата тепĕр çын илнĕ. Вăл, Аслă Отечественнăй вăрçă инвалидĕ, еç ветеранĕ, пурнăçĕ тăршшĕпе производствăра тăрăшса, тўрĕ кăмăлла вай хунă, лайăх ачасем ўстерсе ситĕнтернĕ.

Фольклор уявĕ

Ытларикун ачасемпе çамрăксен центрĕ фольклор фестивалĕ ирттернĕ, унта районти школсем хутшăннă. Тутар школĕсем хушшинче пĕрремĕш вырăна хуларă 3-мĕш шкулти пуçламăш классен ушкăнĕ тата "Камыр-батыр" вĕрентўпе воспитани комплексĕ тухнă, хуларă 2-мĕш шкул иккĕмĕш вырăн йышăннă, Хумаел тата Çĕнĕ Иглаел школĕсем - виççĕмĕш вырăн.

Вырăс школĕсем хушшинче те аста ушкăнсем сахал мар пулнă. Кунта 3-мĕш шкулти "Россияне" ушкăн тата Андреевкăри шкул пĕрремĕш вырăн йышăннă. Иккĕмĕш вырăнта - хуларă 1-мĕш шкул, виççĕмĕшĕнче - Пўлеркўленчи шкулта вĕренекенсем.

Районти культура суртĕнче иртнĕ пысăк уява 17 шкул коллективĕ хутшăннă.

Тата тепĕр çĕнĕлĕх

Хула кунĕн уявне тата районти ял хуçалăх отрасленче малта пыракансен слетне çĕннĕ хаçлă хăнасем хушшинче "Камиль-агро" фирмăн генеральнăй директорĕ Ш.К.Шакиров та пурчĕ. Шăп çак фирма представителĕсем кăкармасăр усара куçарнă ĕнесен савакан залĕсене шведсен апарачĕсемпе оборудованилĕç. Ку çĕнĕлĕх район ертўсисем татаклă шухăш тытса, çине танипе пурнăса кĕме пуçларĕ. Уяв кунĕ Шамиль Камилевич çак çĕнĕлĕхĕн усаллă ĕнесене ытти хăнасене питĕ тĕплĕн аңлантарса пачĕ.

Çăнах та калаçмалăх пур вара. Районти шлĕк хуçалăхра "Дуовак" системăпа еçлекен, шведсен "Альфа-Лаваль" фирмăн савакан апаратсемпе оборудованиленĕ залсем пур. Çав шутра иккĕшĕ "Киклĕре", хресченсен хуçалăхĕсен Мичурин ячĕпе хисепленекен, "Алга", "Тĕрнеç" ассоциацийĕсенче, "Строитель" хушма хуçалăхра вара пĕрер. Унсăр пуçне "Рассвет" ассоциацире пĕр зала "Тандем" системăпа оборудованиленĕ. Хальхи вăхăтра улă залра пĕр харăс 85 ĕне сума

май пур, районти хуçалăхсенче ĕнесен йышĕн пĕрре вуннăмĕш пайне çак меслетпе савăççĕ.

Вылăхсене кăкармасăр усрани тата вĕсене савакан залсемпе тивĕçтерни питĕ перекетлĕ еç пулни, çавна май вара вылăхсен продуктивлăхĕ ўсинче курнипе, халь районта пĕр вăхăтрах 255 пуç ĕне сума май паракан савăн пек 16 зал оборудованилеме задача тăратнă. Çавăнпа та халь хуçалăхсенче çак çĕнĕлĕхĕ хăйсем патĕнче пурнăса кĕртме хатĕрленĕç. Савакан ĕнесен йышĕн пысăк пайне кăçал çĕнĕ меслетпе усара тата сума пуçлĕç. Халлĕхе чикĕ леш енчен туянакан апаратсене, Тутарстанта тата çывăхри заводсенче туса каларакан хатĕрсемпе комплексласа, малашне хамăр патра, Нăрлатра, тума хатĕрленĕç. Ку питĕ пысăк пĕлтерĕшлĕ. "Камиль-агро" ертўси каланă тăрăх, вĕсем ют çĕршывран илсе килнисенчен чылай йўнĕрех пулĕç. Апла пулсан, пĕлтĕр çĕнĕ ару культиваторĕсемпе чапа тухнă Нăрлат, кăçал тата тепĕр тивĕçлĕ çĕнĕлĕхпе савăнтарĕ.

Сеялкăсемпе сўресене юсаççĕ

Ялти механизаторсем халь техникăна сурхи ака тĕлне хатĕрлĕç. РСУн хушма хуçалăхĕн еçненĕсем çак еç пысăк пĕлтерĕшлĕ пулнине аңланса, вайĕсене шлемесĕр тăрăшаççĕ.

Анчах та ку еçе пурнăçласси çамăл мар, запас пайсем ситмесĕç. Хуçалăх специалисчĕсем "Сельхозтехника" акционер обществинчен, кўршĕри хуçалăхсенчен пулăшу ыйтаççĕ, çаплах бартер та тăваççĕ. Çапла, пĕрлехи вайпа сўресене юсаса пĕтернĕ, культиваторсене майлама тытăннă. Иккĕмĕш ушкăн сеялкăсене юсать. Хуçалăхравĕсем 12 штук. Виççĕшĕ юрăхран тухнă. Анчах та механизаторсем вĕсене те хатĕрлĕх линейки çине лартма шутлаççĕ.

Хуçалăхра гусеницаллă тата урапаллă тракторсем 18 шутланаççĕ. Вĕсенчен пĕри - Т-70 трактор "Сельхозтехникăра" юсавра, ытисем - хăйсем

патĕнче.

- Пире, паллах, РСУ пысăк пулăшу парать, - теççĕ механизаторсем.

- Вăл пулăшмасан çакан чухлĕ еçе пурнăçлаяс та сук. Техника питĕ кивĕ вĕт.

Сеялкăсемпе сўресене тата ытти еç хатĕресене тахçанах ятарлă ашă мастерскойсене юсанă. Анчах та тракторсем валли вара ун пек условисем пулман. Иртнĕ çул ашă гараж туса пĕтернипе тракторсене те ашă мастерскойра юсаççĕ. Кунта типĕ, таса тата ашă.

Ултă çынран тăракан икĕ ушкăн ял хуçалăх техникине юсать пулсан, тракторсене вара хăйсен хуçисемех майлаççĕ.

- Сурхи ака тĕлне тĕплĕн хатĕрленессе - пирĕн тĕп тĕллев, - тет хуçалăхан тĕп инженерĕ Анатолий Михайлов.

Çăнахта, Тĕкĕрмелĕнчи юсав мастерскойĕнче хĕрў еç пырат.

Р.ГИНЯЕВА.

Халәха пысак пелтерешле продуктпа - сахарпа тивестерессе мәнпур чекентер-сахар комплекс: еслесе хатерлекен предприятисем те, чекентер акакан хушалахсем те перперинге тача сыханса, тухасла есленичен килет.

Юлашки вахтра чекентер акса устерес отраслите ыйтусем нумай тухса таче, вал экономика кризисне туссе ирттерет, сахар кашмане акмалли лаптаксене пекчелетрес, сак культура тухаслахе чакре.

Сак лару-тараван салтаве техника, минералла удобренисем, пестицидсем тата ытти ресурсем хаклалиниче, ял хушалахне патшалаш пулашманниче.

Сахар чекентере тупаш памасть, апа хушалахсем акса устереме парахасе.

Сак каткас условиенче перен район ертыҗисем чекентертен сахар туса каларасишн явап туйнине тавсарса илчс.

Администрация пуслажн Ф.С.Сибатуллинан пусаравепе сахар кашмане акакан хушалахсен производствана хушалах потенциалне ширеплетме теллевлени меропритисем пурнаслана. Кузем колхозсене удобренисемпе тивестерессти те, чекентере алавайеппе уса курмасар акса устерессин французсен малта пыракан технологине есе кертни тата техникапа пулашни те. Сахар завоч чекентер паракан-

Чекентер устерессе - тупашла ес

сене хашпер пурлах ресурсесене кооператив меслечеппе тулесе татре: варлах туянма ТР бюджетенчен 3,0 миллиард тенке, гербицидсем валли 1 миллиард та 992 миллион тенке кредит илче. Унсар пушне 1996-1997 сулсенче сунтармалли-сбмелли материалсем тата минералла удобренисем туянма эфир "Ак-Барс" банкенчен тата Апатсимес корпорацияненчен 34 миллиард та 721 миллион тенке илтмэр. Сав уксана чекентер акакан хушалахсене пайласа панипе сахар кашманне акма, вегетаци вахатенче мәнпур агротехника ессене пурнаслама, чекентере каларса илме пултартамар, урахла каласан, йывар лару-таруран тухмашкан майсем шырама тарашатнар.

Анчах та сахар кашмане акакан хашпер хушалахсем тата районсем эфир тарашинне тимлех уярманни сисенет.

Аксу район чекентер акмалли лаптаксене чылай чакарче. Ирне сулсенче акна анасен лаптак 4,3 пин гектар шутланна пулсан, касал 3,2 пин гектар сс. Контрактаци договоресемпе килешулен Аксу районен хиресенчен 57,5 пин тонна сахар кашмане асатмалла пулна, вссем 37,2 пин тонна сс паня, чекентере ха-

терлемелли калапаша 64,7 процент пурнаслана. 200 гектар синчи сахар кашманне акусем пачах та пустарса илеймен. Сарамсан районенче ессем тата та начартарак. Нарлатан кагат хиресене касал вссем 28,6 пин тонна тутлатымар сс асатна, ку сак районтан сутан илмелли калапашан 55,8 процент сс шутланат. Чекентере каларма кая юлса тытаннипе 1000 гектар юр айне юлна.

Перен районти ессем кашт аванрах. Контрактаци договоресемпе килешулен районти хушалахсем сахар завочен кагат хиресене 114,2 пин тонна чертавар турттармалла пулна, вссем вара 115,0 пин тонна илсе ентс, урахла каласан, ку чекентер акакан висс зонари сутан илмелли калапаша пурнаслана пертен-пер район.

Сахар кашманне пелсе акса устерессинче сак хушалахсем паларчс: Хафизов ячепе, Мичурин ячепе хисепленекен ассоциациясем, хресченсен хушалахсен "Кикле", "Кондурча", "Восход", "Первое Мая", "Родина" ассоциацияссем. Хресченсен хушалахсен "Кикле" ассоциацияе кана сахар чекентерне 15,0 пин тонна сутна, малтан шутланна тарых саканшан хушалаха 4,0 мил-

лиард тенкелех пер тоннине 4051 пин тенкепе 980,8 тонна сахар-песок уярса паня. Хресченсен хушалахсен Хафизов ячепе хисепленекен ассоциацияе 10,8 тонна сутна, апа памалли сахар-песок 706,6 тонна шутланат. Сахар чекентерне сутас телешпе виссеш выранта хресченсен хушалахсен "Кондурча" ассоциацияе - 8,9 пин тонна, таваттамешенче - хресченсен хушалахсен Мичурин ячепе хисепленекен хушалах - 6,4 пин тонна, пиллекмешенче - "Восход" хушма хушалах - 5,2 пин тонна, тата ыттисем те. Сак хушалахсем пурте кредитсене тулесе татрес, сахар завоч умненче парамар мар, илсе ситереймен сахар-песок запасне илме пултарасе. Урахла каласан, практика катартна тарых, нумайаше выранти органсенчен, хушалахсен, сахар завочен ертыҗисемпе специализсенчен килет.

Ситменнине, халхи вахтра аяккинчен пулашу кетме май сук, йывар лару-таруран тухма хамар сул-йер шырамалла.

Саванпа та 1998 султа ку пирки телле шухашламалла.

Сахар завочен чертавар зонине сненлле йеркелес ыйту тухса тарат.

Хресченсен хуша-

лахсен "Кикле", "Кондурча", Хафизов ячепе хисепленекен ассоциацияссем сутна сахар кашмане пер район (Аксу е Сарамсан) сутна чухле пулсан, чекентер акмалли халхи вахтри инсе те сапаланчак зона пире менле кирле?

Чекентере Аксу районенчен илсе килме сахар кашманен пер тоннишн 34,1 пин тенке такакламалла, Сарамсан районенчен - 29,3 пин тенке, хресченсен хушалахсен "Кикле" ассоциациясенчен вара - 10,6 пин тенке, Хафизов ячепе хисепленекен хушалахран - 6,5 пин тенке, "Кондурчаран" - 4,1 пин тенке, урахла каласан, 3-7 хут сахалтарак. Транспорт такаксене сахар кашманне еслесе хатерлессин хайхаклахеппе танлаштарсан, вал 20 процент таран пулнине хушса каласан танлаштару тата апланмалларак пулат.

Саксене пурне те шута илсе, район администрацияен пулахе Ф.С.Сибатуллин районта сахар кашмане устерес тата сутас телешпе "Нарлатсахар" ассоциация йеркелеме шутларе. Кунта телле сакан пек: сахар кашманен анисене чакарса, малта пыракан технологине алла илсе, удобренисемпе пелсе уса курса гектартан 300 центнера сити тутла

тымар пухса илессине тивестермелле. Чекентере вара еслесе хатерлекен пункттан 30 километртан ытла мар вырнасна 15 хушалахра акма палартна. Сак транспорт такаксене те чакарс. Чекентер устерекенсемпе апа еслесе хатерлекенсем перле килештерсе еслени тупаша сненрен пайлас ыйтава чекентер акса устерекенсемшн усалларах татса пама пулаше.

Сахар кашманне акса устерне чухне снен технологине уса курс ыйту перремеш плана тухса таче. Саван пек технологине еслесе хатерлене те вссене специалистсем сненссе, вссем гербицидсемпе, удобренисемпе тата ытти хакла ресурсемпе сахалрах уса курса та начар мар тухас устереме май парасе.

Саплах коммерци банкесемпе, финанспа промышленность ушкансепме тата ытти предприятисемпе, структура семпе хаялла еслеме тарашмалла, вссем пурлахпа тата укса тенкепе пулашма пултарс. Сахар туса каларакан предпритисем капитал савранашне кеске вахат хушшинче инвестициленипе тата хушма продукци (патока, жом) еслесе хатерленипе илтерессе, вал пасар продукцийе парат тата предпритин тупашне устерет.

А.САВИНОВ,
"Нарлатри сахар завоч" АООТ генеральной директоре.

Веренту хыпаресем

Тутар чөлхине кам лайахрах пелет?

Николай Юрьевич Веренцов нумай отрасле производство предприятийенче 1983 султа вай хума пуслана. Вал блока фильтраци станцийен насус установкин машинисче. Уйн тивесем питс явалла: насус установкин есне куллен терслесе тамалла, уппа пысак тухасла уса курс тесе тарашмалла. Николай Юрьевич вара вссене анасла пурнаслат.

Укерчекре: IV разрядри машинист Н.Веренцов. Н.Азизов саякерчекс.

Сак ыйту сине хуравалама района тутар чөлхипе тата литературипе ирттерне олимпиада пулашре. Комисси членесем хулари 1-меш, 2-меш тата 3-меш номерле шулсем, Хумаеленчи, Сенс Иглаеленчи, Качаканлари ватам шулсем таван чөлхене верентессине пысак тимлех уярнипе палартрес.

Наци шулесенчи IX классенче веренекенсем хушшинче перремеш вырана Лейсан Галиуллина (Качаканла) снен илче. Гульгина Мухамметшина (Хумаел) тата Эльза Юнусова (Сенс Иглаел) - иккеш, Ольга Измайлова (Кислев) Рузилья Мулюкова (Тури Нарлат) виссеш вырансене йышанчс. Вуннамеш классенче

веренекенсем хушшинче Хумаеленчи шулти Лейсан Насыбуллина таван чөлхене чи лайах пелнине катартре пулсан, Кульбаево-Марасари Гульфия Мифтаховапа Сенс Иглаеленчи Гульназ Разяпова иккеш вырана тивес пулчс. Виссеш вырана Хиртикулти Гулия Валиахметовапа Сенс Иглаеленчи Айгуль Файзуллина хайсем хушшинче пайларс.

XI классенче веренекенсем те хайсем тутар чөлхине лайах пелнине катартрес. Ирне сулхи олимпиада сентеруси Хумаеленчи Римма Салахова касал та 1-меш вырана тивес пулчс. Комисси членесем саплах Иркенур Галиуллина (Кикле) тата Лейсан

Набиуллина (Сенс Амзяс шуле) таван чөлхене лайах пелнине палартрес.

Олимпиада хулари шулсенчи ачасем те тутар чөлхине камалпах вереннине катартре. Сапла, таххармеш классенче веренекенсем хушшинче перремеш вырана 3-меш номерле шулти Венера Бильданова тивес пулчс, 1-меш номерле шулта веренекенсем Гульназ Замалевапа Ришат Ахметсагиров - иккеш, 2-меш номерле шулти Лейсан Зиганшинапа Энже Хасаншина виссеш вырана йышанчс.

X классенче веренекенсем хушшинче 3-меш номерле шулта веренекен Гульнара Калимуллинан есне чи

лайаххи тесе пелтерчс. Иккеш вырана 2-меш номерле шулта веренекенсем икс Эльвира - Тухватуллинапа Миннегулова тивес пулчс. Лейсан Кутузова (4-меш номерле шул) тата Азат Киямов (1-меш номерле шул) виссеш вырана йышанчс.

Шулта веренсе тухакансем хушшинче Рузилья Гибадуллина (1-меш номере шул) "питс лайах" палла илче. Иккешпе виссеш вырансене 2-меш номерле шулта веренекенсем Дилара Газизуллинапа Лейсан Замалева тивес пулчс.

Олимпиада сентерусисем февраль уйахе вссенче районти республика олимпиадине хутшанс.

